

## Het Beste voor de Jeugd!

Nota integraal jeugdbeleid 2016 tot en met 2019



## Samenvatting

De nota 'Het Beste voor de Jeugd!' is 'de kapstok' voor gemeentelijke activiteiten die zich richten op jeugdigen (0 tot 18 jaar, met een doorlooptijd tot 23 jaar) en hun ouders. We gaan uit van de volgende ambitie en uitgangspunten:



*één gezin, één plan, één register*



Het realiseren van een omgeving  
waarin Heusdense jeugdigen  
gezond en veilig kunnen opgroeien,  
plezier kunnen hebben  
en daarmee goed voorbereid zijn op de toekomst!



## Inhoudsopgave

1. <b><u>Inleiding</u></b>	<b><u>4</u></b>
2. <b><u>Huidige situatie</u></b>	<b><u>5</u></b>
3. <b><u>Richtlijnen</u></b>	<b><u>6</u></b>
4. <b><u>Visie en uitgangspunten</u></b>	<b><u>9</u></b>
5. <b><u>Literatuurlijst</u></b>	<b><u>12</u></b>
6. <b><u>Bijlage 1</u></b>	<b><u>13</u></b>

## **1. Inleiding**

### **1.1 Het Beste voor de Jeugd!**

De gemeente Heusden richt zich op een positief jeugdbeleid voor alle jeugd, met en zonder problemen, in de gemeente. Met deze nota geven we invulling aan alle onderdelen van het nieuwe jeugdbeleid. Wij willen **'Het Beste voor de Jeugd'**. Het grootste gedeelte van de jongeren in de gemeente Heusden redt zichzelf immers prima zelfstandig in de samenleving. Slechts een klein gedeelte van de Heusdense jongeren heeft hierbij langdurige en/of intensieve hulp nodig om mee te kunnen doen.

In het sociaal domein is de afgelopen jaren veel veranderd: nieuwe ontwikkelingen vragen voortdurend om nieuwe antwoorden. De belangrijkste verandering voor het gemeentelijk jeugdbeleid is de Jeugdwet. Gemeenten zijn hierdoor naast de preventie, opvoed- en opgroeiondersteuning ook verantwoordelijk geworden voor de jeugdhulp aan kinderen en jongeren. Deze decentralisatie heeft als doel dat alle kinderen gezond en veilig opgroeien, naar vermogen kunnen meedoen in de eigen leefomgeving en hun talenten benutten, zodat zij zich ontwikkelen tot zelfstandige, actieve, vaardige volwassenen, die verantwoordelijkheid kunnen en willen dragen voor zichzelf en hun omgeving en een positieve bijdrage leveren aan de samenleving.<sup>1</sup>

Dromen.Doen.Heusden geldt ook voor de jeugd. We willen als gemeente Heusden de doeners met een droom die bereid zijn zelf om de handen uit de mouwen te steken faciliteren. De gemeente wil daarbij graag de ouders als de jongeren betrekken. Met de meeste jongeren gaat het goed en daar is extra kracht aanwezig is. Deze groep kan ingezet en geënthousiasmeerd worden voor de ontwikkeling van de positie van de jeugd.

De voorliggende nota 'Het Beste voor de Jeugd!' is op basis van de ervaringen uit het huidige preventieve jeugdbeleid, de jeugdagenda's en de Jeugdwet tot stand gekomen. Professionals uit het jeugdveld, ouders en jeugdigen leverden hun inbreng voor deze jeugdnota. In 2014 is met een enquête-tour rondgegaan bij ouders en jeugdigen. Ook is gebruik gemaakt van de input van een regionale werkgroep die zich richt op jeugdparticipatie en ouders. Het doel van deze nota is 'een kapstok' voor gemeentelijke activiteiten die richten op jeugdigen (0 tot 18 jaar) en hun ouders. Wettelijk is er een mogelijkheid om de Jeugdwet door te laten lopen tot 23 jaar.

### **1.2 Leeswijzer**

Deze nota moet worden gelezen als een algemeen, beknopt speelveld voor het toekomstige jeugdbeleid. Met betrokken partijen zal deze nota nader worden uitgewerkt.

De raad krijgt regelmatig een terugkoppeling van deze uitwerking door de periodieke informatie over de stand van zaken in het sociaal domein tijdens de informatievergaderingen Samenleving en de themabijeenkomsten. Vanwege het integrale karakter van het beleid voor het sociaal domein, waar het jeugdbeleid onderdeel van is, zal er geen strikte scheiding zijn tussen de terugkoppeling over het jeugdbeleid en de terugkoppeling over het sociaal domein.

Het eerste hoofdstuk van deze nota beschrijft de huidige situatie. Vervolgens wordt ingegaan op de beleidsterreinen en nota's die gerelateerd zijn aan het jeugdbeleid. In hoofdstuk 3 presenteren we de richtlijnen en in hoofdstuk 4 de doelstellingen en onze uitgangspunten voor de komende jaren.

---

<sup>1</sup> Bakens transformatie jeugdbeleid. Vereniging Nederlandse Gemeenten, 2013.

## 2. Huidige situatie

Op [www.waarstaatjegemeente.nl](http://www.waarstaatjegemeente.nl) worden de meest actuele cijfers op het gebied van jeugd en jeugdhulpverlening weergegeven in een dashboard. Zodra er actuele cijfers beschikbaar zijn, komen deze op het dashboard te staan.

Hieronder staat het dashboard van december 2015 met de vergelijking tussen de gemeente Heusden en Noord-Brabant.



### 3. Richtlijnen

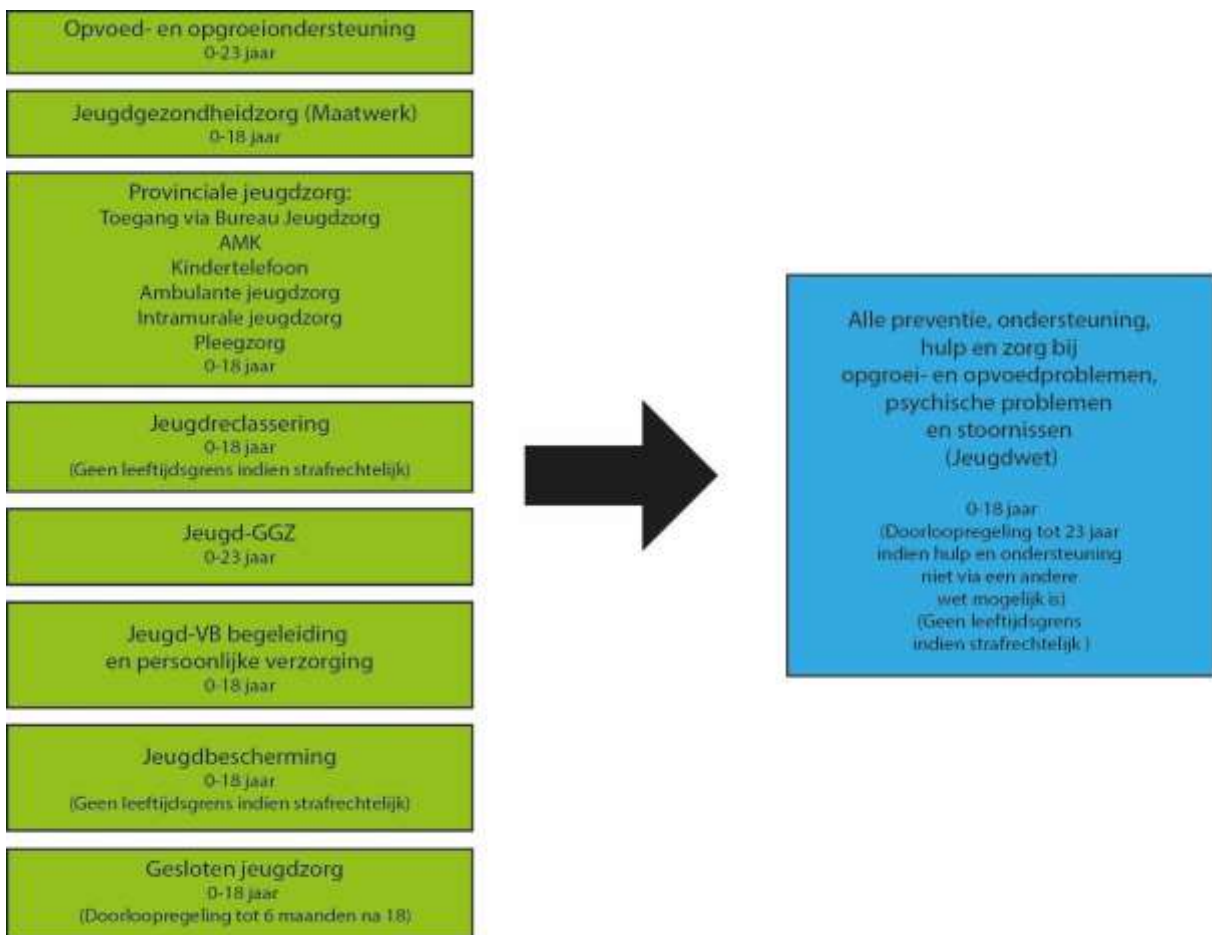
#### 3.1 Wettelijke kaders

Door de invoering van de Jeugdwet verschuift het wettelijk kader van het preventieve jeugdbeleid. De opvoed- en opgroeiondersteuning behoort vanaf 2015 niet (meer) tot de Wmo<sup>2</sup>, maar valt onder de uitgangspunten van de Jeugdwet.

Ook de preventie binnen de jeugdgezondheidszorg (maatwerkafspraken) die voorheen vielen onder de Wpg<sup>3</sup> verschuift naar de Jeugdwet. Het jeugdbeleid wordt door de invoering van de Jeugdwet ook uitgebreid met de regie over de jeugdhulp en de uitvoering van kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering voor 0 tot 18 jaar.

Hierna geeft figuur 1 de verschuiving van de situatie voor 1 januari 2015 naar de huidige situatie weer. De Jeugdwet is bedoeld voor jeugdigen van 0-18 jaar. Het jeugdbeleid richt zich zodoende op deze doelgroep. Binnen de Jeugdwet is er echter een doorlooptegeling naar 23 jaar mogelijk en ook de opvoed- en opgroeiondersteuning vanuit de Wmo richtte zich op de leeftijd tot 23 jaar. Binnen de uitgangspunten van het jeugdbeleid is er dus oog voor de doelgroep jongvolwassenen (tot 23 jaar). Daarnaast zijn nog andere wetten van toepassing op de jeugd zoals het Warenwetbesluit attracties en speeltoestellen als wettelijke kader voor de speelvoorzieningen, de Wpg voor de jeugdgezondheidszorg voor alle jeugdigen tot 18 jaar en de Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen die kaders biedt voor de vroeg- en voorschoolse educatie.

Figuur 1: Overzicht jeugdhulp, inclusief leeftijdsgrens Jeugdwet.



<sup>2</sup> Wmo: Wet maatschappelijke ondersteuning 2015.

<sup>3</sup> Wpg: Wet publieke gezondheid.



### **3.2 Relatie met het regionaal beleidskader jeugdhulp**

Er zijn samenwerkingsafspraken met de gemeenten in de regio Hart van Brabant. Deze afspraken zijn vastgelegd in het regionaal 'Beleidskader Jeugdhulp Hart van Brabant'<sup>4</sup>. De lokale nota is in lijn met de regionale uitgangspunten en vertaalt deze naar de lokale situatie.

### **3.3 Relatie met Beleidskader Transitie Sociaal Domein Heusden**

In de uitgangspunten voor het sociaal domein, gaan we er vanuit dat de 3 decentralisaties (Wmo-Awbz, jeugdhulp en participatie) samen 1 transitie vormen. De kaders voor deze integrale transitie staan in het 'Beleidskader Transitie Sociaal Domein Heusden'. Een belangrijk uitgangspunt is dat we uitgaan van de 3D-benadering:

- één gezin, één plan en één regisseur;
- we stellen de eigen kracht van de burger centraal: burgers gebruiken hun eigen kracht en wanneer dat niet genoeg is, schakelen ze hun eigen sociale netwerk in en kan men terecht bij het gebiedsgerichte team (frontlijn);
- we zullen meer individuele voorzieningen algemeen<sup>5</sup> toegankelijk maken, zodat ook hierdoor de eigen kracht van de burgers wordt versterkt;
- als er hulp nodig is, streeft het gebiedsgerichte team naar maatwerk en proberen we de ondersteuning zo lokaal mogelijk te organiseren.

De jeugdnota is zodoende aanvullend op het 'Beleidskader Transitie Sociaal Domein Heusden' en vertaalt deze uitgangspunten naar het jeugdbeleid.

### **3.4 Relatie met Passend Onderwijs**

Een andere ontwikkeling die het jeugdbeleid beïnvloedt, is de invoering van Passend Onderwijs. In het 'Beleidskader Transitie Sociaal Domein Heusden' staat dat we in die zin Passend Onderwijs als 4<sup>e</sup> decentralisatie beschouwen. Met de Wet passend onderwijs<sup>6</sup> hebben scholen een zorgplicht gekregen. Dit betekent dat scholen de taak hebben om ieder kind een passende onderwijsplek te bieden op de eigen school, of op een andere school in het regulier of het (voortgezet) speciaal onderwijs. Om dit te kunnen waarmaken, vormen reguliere en speciale scholen regionale samenwerkingsverbanden. Binnen deze verbanden worden afspraken gemaakt over de ondersteuning aan leerlingen binnen de school en de bekostiging daarvan. De gemeente is verantwoordelijk voor de ondersteuning buiten de school; dit vraagt om afstemming. Daarom voert de gemeente met de scholen samen op overeenstemming gericht overleg (OOGO) over het jeugdbeleid. Verder neemt Heusden met de regiogemeenten deel aan het OOGO over het ondersteuningsplan<sup>7</sup>. Ook op schoolniveau is afstemming belangrijk, we werken immers volgens het principe van één gezin, één plan en één regisseur.

### **3.5 Verbindingen met andere beleidsterreinen**

#### **Jeugd en sport**

De verbinding met sport en bewegen komt tot uitdrukking in de visie op het Heusdens sportbeleid. Jeugd is een van de doelgroepen waarbij sport kan worden ingezet om te werken aan gezondheid, maar ook aan sociale vaardigheden zoals zelfvertrouwen.

#### **Jeugd en speelvoorzieningen**

In de nota over speelruimtebeleid geeft de gemeente Heusden een overzicht van de Heusdense kijk op spelen; het jeugdbeleid is hieraan verbonden. Spelen draagt bij aan de gezondheid van de jeugd en zorgt dat ze plezier hebben in hun eigen buurt.

---

<sup>4</sup> <https://www.zorginregiohartvanbrabant.nl/pagina/documenten>

<sup>5</sup> bijvoorbeeld bepaalde typen van dagbesteding of begeleiding.

<sup>6</sup> Wet van 11 oktober 2012 tot wijziging van enkele onderwijswetten in verband met een herziening van de organisatie en financiering van de ondersteuning van leerlingen c.s. (Wet passend onderwijs).

<sup>7</sup> Gezamenlijke OOGO agenda is breder dan afstemming zorg in en om school, maar zich ook richt op o.a. leerplicht, leerlingenvervoer, onderwijshuisvesting en onderwijsachterstanden.

### **Jeugd en arbeidsmarkt**

De relatie tussen jeugd en arbeidsmarktbeleid is vooral zichtbaar bij de aanpak van jeugdwerkloosheid. De regio Hart van Brabant heeft de ambitie uitgesproken om een jeugdwerkloosheidsvrije zone te realiseren in de periode 2015-2017. Onder jeugdwerkloosheidsvrije zone wordt verstaan dat alle jongeren in Hart van Brabant tussen 18-27 jaar, die geen opleiding volgen, geen baan hebben, wel of geen uitkering hebben, binnen 4 maanden worden geplaatst op een opleiding, werk of een traject (bijvoorbeeld een leerwerk- stageplek of een traineeship).

### **Jeugd en armoede**

In de beleidsnota 'Werk blijven maken van armoede' wordt de koppeling gelegd tussen het armoedebeleid en het jeugdbeleid. Door bijvoorbeeld het Jeugdsportfonds Brabant en Stichting Leergeld worden gezinnen met een klein budget in staat gesteld om sociaal actief te zijn. Daarnaast is er de Heusdenpas, die zorgt voor korting op incidentele activiteiten, zoals zwemmen of een theater bezoek.

### **Jeugd en onderwijs**

De gemeente is verantwoordelijk voor voor- en vroegschoolse educatie (VVE), met als doel om integrale kindcentra te realiseren waar kinderopvang en onderwijs samenwerken. Ook vindt er op overeenstemming gericht overleg (OOGO) plaats tussen scholen en gemeenten.

### **Jeugd en Wet maatschappelijke ondersteuning**

Voor hulp of ondersteuning van jeugd die niet valt onder de Jeugdwet, zoals bijvoorbeeld woningaanpassingen voor jeugdigen, geldt de Wmo. De doelgroep van de Wmo<sup>8</sup> is 18-plus, dus deze is ook van toepassing op jongvolwassenen.

### **Jeugd en veiligheid**

Bij veilig opgroeien speelt het veiligheidsbeleid een belangrijke rol. Er is overlap op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling, alcohol- en drugsgebruik door jeugdigen en jeugdcriminaliteit. In 2014 is de 'Kadernota integraal veiligheidsbeleid gemeente Heusden 2015-2018' vastgesteld door de raad. Tweejaarlijks volgt er een uitvoeringsprogramma.

### **Jeugd en gezondheid**

Er is een duidelijke koppeling tussen het jeugdbeleid en de 'Nota publieke gezondheidszorg Midden-Brabant 2016-2019'. In het gezondheidsbeleid wordt uitgegaan van positieve gezondheid: gezondheid wordt hier gezien als veerkracht, functioneren en participatie in plaats van het niet ziek zijn. En er wordt uitgegaan van preventie: voorkomen is beter dan genezen. Deze uitgangspunten gelden ook voor de gezondheid van de jeugd.

---

<sup>8</sup> Gezondheidsbeleid maakt deel uit van het Wmo-beleid.



#### 4. Visie en uitgangspunten

De komende tijd blijven we inzetten op een positief jeugdbeleid vertaald in de boodschap 'het beste voor de jeugd!'. De doelstelling van het Heusdens jeugdbeleid is:

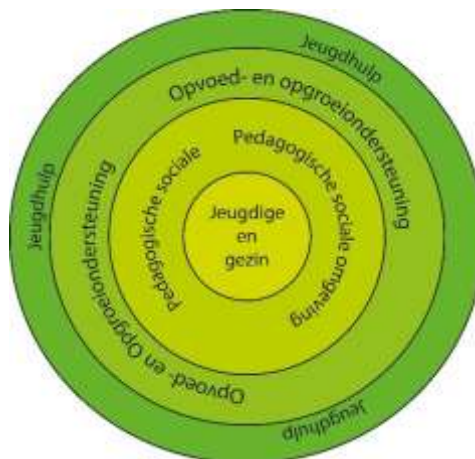
**Het realiseren van een omgeving waarin Heusdense jeugdigen gezond en veilig kunnen opgroeien, plezier kunnen hebben en daarmee goed voorbereid zijn op de toekomst.**

Het Heusdens jeugdbeleid gaat uit van een positieve aanpak en we hebben ook als doel dat de jeugd zich blijft ontwikkelen. Het gaat immers met het grootste gedeelte van de jeugd en hun ouders erg goed en dat willen we zo houden. Ook de jongeren van de gemeente Heusden vinden dat het goed gaat met henzelf. We richten ons meer op de beschermende factoren. De focus moet liggen op de dingen die kinderen én ouders beschermen en op het voorkomen van problemen. Bij het signaleren van problemen willen we zorgen voor het snel bieden van hulp en ondersteuning. Door snel ondersteuning in te zetten, willen we grotere problemen voorkomen.

Deze doelstelling van het jeugdbeleid, moet tot uiting komen in alle vormen van opgroeien en opvoeden van de jeugd en zijn omgeving:

- **de sociale omgeving:** de sociale omgeving is er voor en door iedereen die direct of indirect is betrokken bij opvoeden, opgroeien en gezondheid van de jeugd:
  - het gezin, familie en de vriendenkring. Zij hebben de belangrijkste rol bij opgroeien en opvoeden en vormen ook het sociale vangnet van een jeugdige en zijn gezin;
  - andere betrokkenen zoals burens, leerkrachten of andere ouders. Hier kunnen jeugdigen en gezinnen terecht voor vragen of sociale controle in de wijk;
  - vrijwilligers, en diverse organisaties. Zij kunnen gezinnen begeleiden en ondersteunen bij opvoeden en opgroeien;
- **de opvoed- en opgroei ondersteuning voor jeugdigen en ouders:** dit is het basisaanbod en de lokale toegang<sup>9</sup>. Hieronder vallen de volgende functies:
  - voorlichting, advies en informatie (preventie) aan jeugdigen, ouders en gezinnen, gericht op opvoed- en opgroevragen;
  - het bieden van ondersteuning en hulp aan jeugdigen en ouders waar problemen zijn of dreigen te ontstaan;
  - vraagverheldering en de toeleiding naar de juiste jeugdhulp en coördinatie van zorg.
- **de jeugdhulp, zowel de lokale als regionale jeugdhulp:** dit is de hulp en ondersteuning aan jeugdigen en gezinnen van jeugdigen met een beperking, opvoedproblematiek of andere opgroei- en opvoeduitdagingen zoals autisme.

Figuur 2: Cirkels rondom een jeugdige en zijn gezin.



<sup>9</sup> frontlijn, zoals genoemd wordt in het regionale Beleidskader Jeugdhulp Hart van Brabant

## 4.1 Hoe willen we dat bereiken?

Om het beste voor de Heusdense jeugd te bereiken, werken we de komende jaren met de volgende uitgangspunten:

- ***De opvoed- en opgroeiondersteuning met alle taken die daar onder vallen wordt door Bijeen uitgevoerd; er komt een directe verbinding met de ondersteuningsstructuur in het onderwijs.***  
De aanbieders van deze opvoed- en opgroeiondersteuning werken samen binnen het gebiedsgerichte team. Hiermee wordt gezorgd dat kennis die is opgedaan over de jeugd op het gebied van preventie, ondersteuning, vraagverheldering en casuscoördinatie optimaal benut wordt. Er komt een directe verbinding tussen Bijeen en de ondersteuningsteams van de diverse scholen, om een goede samenwerking aan te gaan. Het onderwijs kent verschillende ondersteuningsniveau 's, op schoolniveau, op het niveau van het schoolbestuur en op het niveau van het samenwerkingsverband. Op elk niveau zal er een passende verbinding worden gemaakt.
- ***Meer jeugdigen en gezinnen die eigen kracht hebben en het zelf redden en minder jeugdigen of gezinnen die jeugdhulp nodig hebben bij het opvoeden en opgroeien.***  
Eigen kracht is een belangrijk uitgangspunt van de transitie, maar ook binnen de sociale omgeving. Er moet worden gewerkt aan zelfvertrouwen en weerbaarheid van jeugdigen, zodat ze opgroeien tot volwassenen met eigen kracht. Dit betekent dat ze minder vaak en snel een beroep hoeven te doen op professionele hulp en ondersteuning.  
Ouders en gezinnen moeten de vaardigheden hebben om hun kinderen zelf op te voeden tot volwassenen. De sociale omgeving van jeugdigen en hun ouders moet erop zijn ingericht dat ze snel met hulp van het eigen netwerk worden geholpen met opvoed- en opgroevragen. Dit sluit ook aan bij de wensen van ouders: zij geven aan dat ze liever hun problemen oplossen met familie, vrienden, kennissen of burens dan met professionals.
- ***De opvoed- en opgroeiondersteuning en de jeugdhulp zijn onderdeel van de integrale aanpak en we gaan uit van één huishouden/ gezin, één regisseur, één plan.***  
Om uit te gaan van een goede integrale aanpak voor een huishouden, moet ook de opvoed- en opgroeiondersteuning en de jeugdhulp hiervan onderdeel zijn. Een kind staat immers niet los van zijn omgeving, en ook ouders en het gezin spelen een belangrijke rol. Voor een effectieve aanpak moet de inzet van deze ondersteuning en hulp worden meegewogen in het totaalplaatje voor het huishouden. Ook afstemming met interventies vanuit de (voor)school (VVE, Passend Onderwijs) zijn van belang. De rol van de regisseur is onderdeel van het maatwerk voor het gezin. Het streven is om de regie zoveel mogelijk bij het gezin te laten. In de situaties waarin dit niet mogelijk of wenselijk is, is er een regisseur vanuit Bijeen of een zorgaanbieder. Deze regisseur zal het gezin ondersteunen bij het voeren van de regie. In alle gevallen geldt dat voor iedereen duidelijk moet zijn waar de regie ligt en welke taken onder deze regie vallen.
- ***Meer te investeren in de preventieve zorg en vroegsignalering, om zo snel te signaleren en indien nodig de passende hulp en ondersteuning te leveren.***  
Op tijd herkennen en erkennen van opvoed- en opgroei problemen voorkomt frustratie. Zowel frustratie binnen het gezin, dat geen vertrouwen meer heeft in de hulpverlening, als frustratie bij de hulpverleners en betrokkenen vanuit het jeugdveld. Zij zien immers de problemen verergeren. Het is van belang snel de juiste hulp in te zetten en het juiste plan te maken met het gezin. Verbinding en rol voor de aanbieders van opvoed- en opgroeiondersteuning.

- ***Nauwe samenwerking en afstemming tussen de opvoed- en opgroeiondersteuning, jeugdhulp en de vindplaatsen. Gezinnen, ouders en jeugdigen zijn met hun vraag altijd aan het juiste adres***

De afgelopen jaren hebben we ervaren dat samenwerken door de verschillende disciplines heeft gewerkt. Als aanbieders van opvoed- en opgroeiondersteuning nauw samenwerken met de vindplaatsen zoals kindercentra en de scholen worden opvoed- en opgroevragen -en problemen sneller herkend en opgepakt. Het wordt ook als positief ervaren (laagdrempelig) als preventie, zoals voorlichting en advies, in en om de vindplaatsen wordt georganiseerd. Daarnaast kan hierdoor beter vraaggericht worden gewerkt; men weet immers sneller wat er leeft bij de jeugdigen (en hun ouders) op de (voor)scholen. De samenwerking en afstemming van vindplaatsen en opgroei- en opvoedondersteuning met de jeugdhulp moet ook worden verbeterd.

- ***Lokaal wat lokaal kan, zorg dichtbij huis. Een kind groeit zo normaal mogelijk op***

De ondersteuning en jeugdhulp vindt bij voorkeur plaats in de eigen omgeving, buurt, wijk, woonplaats en alleen als het niet anders kan, wordt de gemeentegrens overschreden. Ook in dat geval wordt gezocht naar mogelijkheden, om de jeugdige nog zoveel mogelijk in de eigen lokale omgeving te houden. Een kind groeit dus zoveel mogelijk op in het eigen gezin en, als dit niet mogelijk is, in een zo normaal mogelijke gezinssituatie. Hulp in en aan het gezin en pleegzorg heeft dus de voorkeur boven zorg in een instelling. De opvoed- en opgroeiondersteuning en de jeugdhulp wordt zoveel mogelijk dichtbij georganiseerd, ook al wordt er regionaal samengewerkt. Aanbieders werken op regionaal niveau of er wordt regionaal ingekocht. School speelt een belangrijke rol als vindplaats, ook als onderdeel van de sociale omgeving. Er moet een directe verbinding zijn tussen de opvoed- en opgroeiondersteuning en het onderwijs.

- ***Samenwerken naar uitwerking***

Samen met de partners in het jeugddomein worden de uitgangspunten uit deze nota de komende jaren uitgewerkt in concrete acties. Dat doen we door goede samenwerking waarbij we deze nota als kapstok zien. De raad krijgt regelmatig een terugkoppeling over deze uitwerking.

## 5. Literatuurlijst

- Bakens transformatie jeugdbeleid. Vereniging van Nederlandse Gemeente 2013
- Beleidsbrief stelselwijziging jeugd 'Geen kind buiten spel'
- Beleidskader Transitie Sociaal Domein Heusden
- Beleidsregels leerlingenvervoer gemeente Heusden 2012
- Beleidsnota 'Werk blijven maken van armoede': Evaluatie 2010-2013 en beleidsthema's 2014-2017
- Gezondheidsmonitor GGD Hart voor Brabant 0-11 jaar (2013)
- Gezondheidsmonitor GGD Hart voor Brabant 12-18 jaar (2011)
- Jeugdzorg in groeifase: Ontwikkelingen in gebruik en kosten van de jeugdzorg. Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag 2011
- Jaaroverzicht 2012: Bureau Jeugdzorg Noord-Brabant in beweging
- Jaarbericht Halt Nederland 2012
- Jaarverslag leerplicht 2012-2013
- Jaarverslag Trefpunt Cultuureducatie Heusden 2012
- Jaarverslag Trefpunt Cultuureducatie Heusden 2013
- Kinderen in Tel: databoek 2014. Verwey-Jonker Instituut
- Regio agenda 2014. Werkprogramma Hart van Brabant 2014
- Regionaal beleidskader Jeugdhulp Hart van Brabant
- Speelruimtebeleid in de gemeente Heusden 2009: Spelenderwijs
- Stelselwijziging Jeugd: Hoofdlijnen wetsvoorstel Jeugdwet September 2013
- Uitvoeringsprogramma Integraal Veiligheidsbeleid 2014: 'Ambities voor een veiliger Heusden'
- VVE-beleid: Samenwerking is de toekomst Werkvorm 'speelleer plekken' Dagopvang, Peuteropvang, Buitenschoolse Opvang en basisschool in de gemeente Heusden
- Beleidskader Wmo 2012-2016 Meerdoen in Heusden
- Hermans J, Ory F, Schrijvers G. Helpen bij opgroeien en opvoeden: eerder, sneller en beter. Een advies over vroegtijdige signalering en interventies bij opvoed- en opgroei problemen. Utrecht: Inventgroep, 2005
- CBS, Centraal Bureau voor de Statistiek. Jaarrapport 2008 Landelijke Jeugdmonitor. Den Haag, 2008

## Bijlage 1

Definitie jeugdhulp:

1. ondersteuning van en hulp en zorg, niet zijnde preventie, aan jeugdigen en hun ouders bij het verminderen, stabiliseren, behandelen en opheffen van of omgaan met de gevolgen van psychische problemen en stoornissen, psychosociale problemen, gedragsproblemen of een verstandelijke beperking van de jeugdige, of opvoedingsproblemen van ouders;
2. het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijk verkeer en van het zelfstandig functioneren van jeugdigen met een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking, een chronisch psychisch probleem of een psychosociaal probleem en die de leeftijd van achttien jaar nog niet hebben bereikt, en
3. het ondersteunen bij of het overnemen van activiteiten op het gebied van de persoonlijke verzorging gericht op het opheffen van een tekort aan zelfredzaamheid bij jeugdigen met een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking of een somatische of psychiatrische aandoening of beperking, die de leeftijd van achttien jaar nog niet hebben bereikt, met dien verstande dat de leeftijdsgrens van achttien jaar niet geldt voor jeugdhulp in het kader van jeugdstrafrecht.